

Pozice a doporučení Konsorcia NNO pracujících s migranty k vládní strategii zvládnání migrační vlny

červen 2022

Vládní strategie předvídá potřebu adaptovat a zpřesňovat definované priority s ohledem na vývoj situace a počtu ukrajinských uprchlíků.

S více než měsíčním odstupem od vydání strategie proto reflektujeme situaci na území ČR, potřeby ukrajinských uprchlíků i kapacity naší společnosti a institucí a předkládáme vládě následující obecná i dílčí doporučení.

Obecné stanovisko k vládní strategii

Co vítáme

- **Strategie je věcná, obsahově vyvážená a sebevědomá** - náročné úkoly, které před ČR stojí, jsou pojímány beze strachu a bez zveličování problémů. Takový přístup je nový, neboť rétorika související s migrací dosud spíše cílila na posílení strachu z migrantů a vykreslovala migraci jako hrozbu, před kterou je třeba se bránit, ač to ve zdejší realitě bylo zcela neopodstatněné.
- Strategie nezužuje zvládnutí pomoci uprchlíkům z Ukrajiny pouze na bezpečnostní nebo ekonomickou otázku, ale zaměřuje se i na **rozvoj hodnotového směřování, posilování solidarity a silných stránek české společnosti**.
- **Strategie počítá se spoluprací mnoha aktérů napříč společností** - mezi vládním a nevládním sektorem či napříč centrální, krajskou a místní úrovní. Taková spolupráce je pro úspěšnou integraci uprchlíků nepostradatelná a nelze z ní slevovat.
- **Strategie veřejně prezentuje plánování finančních nákladů na podporu uprchlíků**. Vítáme také snahu koordinovat její financování se zdroji z EU.

Co je pro lepší fungování strategie klíčové

- **Garance efektivního řízení pomoci uprchlíkům: koordinace a implementace**
 - **Koordinátor integrace musí mít silné exekutivní pravomoci a také personální, analytické a strategické kapacity, kterými v současnosti nedisponuje** - podle dostupných informací neexistuje dedikovaný pracovní tým, který by agendu koordinoval, shromažďoval podstatná data a informačně provazoval zainteresované aktéry.
 - **Agenda je příliš rozdrobená** do pracovních skupin, je třeba více společně plánovat a zajistit informovanost o realizovaných opatřeních a jejich dopadech.
 - Ke každé prioritní oblasti je nutné vytvořit **podrobný a realistický implementační plán**, jehož součástí bude návrh, jak budou **zapojeni klíčoví aktéři** a jaké jsou jejich kompetence. Realizace vládní strategie totiž není možná bez intenzivního zapojení obcí a krajů i dalších lokálních aktérů (neziskových organizací, ředitelů škol, místních skupin). Správné rozdělení úkolů a dobrá komunikace jsou základem pro úspěšnou a dlouhodobě udržitelnou pomoc. Implementační plán by také měl mít jasně stanovený **mechanismus evaluace**, dlouhodobého plánování a vyhodnocování stanovených indikátorů.
 - Zapojeným aktérům je nutné **poskytovat podporu a metodicky je vést**. Samosprávy musí mít metodickou, finanční a legislativní podporu na vytváření lokálních integračních politik a plánů. Vypisování dotačních titulů nestačí.
- **Zajištění institucionální podpory, plánování a řízení ve fázi emergentní podpory nově příchozích i ve fázi dlouhodobé integrace**
 - Emergentní služby se týkají registrace, vyhodnocení (assessment) potřeb a prvotního ubytování. Strategie emergentní fázi považuje za úspěšně zvládnutou, ale je nutné zdůraznit, že **k větším problémům nedošlo jen díky rozsáhlému a nesystémovému nasazení dobrovolníků. Taková pomoc však není dlouhodobě udržitelná a vláda i kraje** musí vzít na vědomí, že příchod uprchlíků do ČR sice významně oslabil, ale stále trvá. Je nutné, aby **převzali odpovědnost a přistupovali k řešení systémově**.
 - **Dlouhodobá integrace se opírá o tři klíčové integrační pilíře: práci, školu a bydlení**, spolu s ohledem na dostupnost zdravotní péče. Pro její **zvládnutí je třeba plánovat a uskutečňovat systémové a infrastrukturní změny**. Chybějící kapacity nelze dlouhodobě saturovat dobrovolnický. Jde například o posílení úřadů práce o kompetentní profesionály, o systematickou podporu profese interkulturní práce či o akční výstavbu nouzového ubytování.
- **Využívání existujícího know-how v oblasti integrace cizinců při podpoře stávajících struktur (sociální služby, školství, zdravotnictví)** - Není třeba vymýšlet nová řešení, naopak je žádoucí navázat na dlouholetou práci a zkušenosti expertů: neziskových organizací, center na podporu cizinců či měst a obcí v oblasti integrace cizinců. Profesionálům, kteří s cizinci dosud nepracovali, je třeba zprostředkovat metodické vedení a podporovat je. Je třeba **využívat práci interkulturních pracovníků**.

- **Strategická komunikace vůči majoritě a přehledné informování uprchlíků** - Koordinátor strategické komunikace by měl mít vlastní silný tým a stát by měl investovat do komunikační kampaně. Informace pro uprchlíky musí být přehledné, lehce dostupné a komunikované mnoha kanály. Je třeba na úrovni okresů či větších měst budovat kontaktní místa pro ukrajinské uprchlíky a využívat ukrajinské organizace.
- **Transparentní informace o aktualizaci strategie dostupné expertům** - Aktualizace strategie, rozvíjení konkrétních opatření a implementačních plánů a rozhodování by měly být vedeny transparentně a s účastí relevantních expertů z neziskového a soukromého sektoru i akademického prostředí.
- **Alokování dostatečných prostředků nad rámec stávajícího rozpočtu ministerstev** - Je potřebné, aby plánované částky byly skutečně vynaloženy a aby nedošlo k redukci podpory českých občanů a ostatních cizinců, zejména těch ohrožených chudobou a sociálním vyloučením. Efektivní využívání zdrojů EU v tomto bude klíčové.

Komentář a doporučení k prioritním oblastem strategie

I. Koordinace a organizační zajištění

- **Silná role a akceschopnost národního koordinátora** - Je podstatné, aby měl národní koordinátor silný hlas na vládě (ideálně z pozice ministra) a mohl prosazovat opatření. Zároveň je však třeba, aby byl této práci někdo plně dedikován svým úvazkem a měl silný vlastní tým. V současnosti funkci zastává ministr vnitra Vít Rakušan, který má velké množství jiné agendy a nemůže proto koordinaci věnovat potřebné kapacity. Pokud role koordinátora zůstane ministrowi, měla by být vytvořena pozice jeho zástupce či zástupkyně, kteří by se věnovali výhradně této agendě a měli rozhodovací pravomoci.
- **Významné posílení koordinace** - Koordinátor by měl mít k dispozici vlastní nadresortní analytický tým, který by měl přístup ke všem dostupným datům vytvářel podklady pro práci pracovních skupin i koordinátora, ale také expertní tým, který by konzultoval problematiku oblasti a celkovou strategii s relevantními experty. Strategická skupina by měla mít nastavený režim pravidelné i emergentní komunikace s různými aktéry, informovat o probíhajících i plánovaných opatřeních, shromažďovat zpětnou vazbu a vědět, co se děje. Praxe totiž ukazuje, že agenda je v současnosti příliš rozdrobená mezi pracovní skupiny na jednotlivých rezortech a že nejsou alokovány dostatečné kapacity, aby se tématům mimo setkání někdo věnoval, zpracovával je a vzájemně provazoval. Klíčové průřezové agendy, jako například motivace k relokacím s ohledem na dostupnost ubytování, zaměstnání a škol, proto zůstávají neřešeny.

- **Nastavení spolupráce se samosprávami, které integraci uskutečňují v regionech a obcích** - Je nezbytné koordinovat integraci nejen na vládní úrovni, ale i na úrovni lokální, společně s profesionály a dalšími aktéry, kteří pracují s migranty. Nejnižší správní celky, jejichž součinnost je pro naplnění strategie zcela klíčová, mají v ČR velkou autonomii a nelze jim přímo zadávat úkoly spojené s integrací cizinců. Stát by měl ke komunikaci s obcemi využít nejen stávající zastřešující organizace (např. SMOČR), jak navrhuje strategie, ale komunikovat s nimi i napřímo a propojit je s aktéry zkušenými v oblasti integrace cizinců. Asociace samosprávných celků totiž v tématu migrace a integrace nebývají dostatečně zorientované a samy budou potřebovat metodicky vést a podpořit (viz kapitola Adaptace a integrace v ČR).
- **Posílení horizontální koordinace** - Pro horizontální koordinaci na krajské i lokální úrovni je vhodné využít stávající síť 18 center na podporu integrace cizinců (CPIC) i nevládní organizace. Existující model regionálních platforem aktérů integrace vedených CPICy by měl být rozšířen o další relevantní aktéry (zaměstnavatelé, obce, školy) a setkávání by mělo být zintenzivněno s důrazem na zlepšení jeho koordinační funkce (k ad hoc problémům by měly být zřízeny a svolávány pracovní podskupiny platformy).
- **Nevládní organizace jako respektovaný partner** - Konsorcium nevládních organizací pracujících s migranty, které sdružuje 15 neziskových organizací, a další organizace občanské společnosti, které mají dlouholeté zkušenosti s přímou prací s migranty a s nastavováním migračních a integračních politik, musí být respektovaným partnerem státní i soukromé sféry. Jejich know how i služby jsou klíčové pro zvládnutí příchodu ukrajinských uprchlíků a měly by se proto podílet na tvorbě politik a být včas informovány o plánovaných změnách a přizývány k diskusi.
- **Zapojení ukrajinských institucí a iniciativ** - Ukrajinské oficiální instituce (velvyslanectví, ministerstva) a občanské iniciativy a spolky by měly být konzultovány při tvorbě politik a opatření a poskytovat státu informace o potřebách ukrajinských uprchlíků i existujících bariérách. Je jistě vhodné využít spolupráci s ukrajinskými organizacemi ke komunikaci směrem k ukrajinským uprchlíkům a k jejich informování o právech a povinnostech.

II. Právní status

- **Návaznost na dočasnou ochranu** - Je nezbytné umožnit přechod z institutu dočasné ochrany do standardních pobytových statusů. Podmínky pro takový přechod musí být transparentní a známé s co největším možným předstihem před koncem dočasné ochrany. Nikdo nevíme, jak válka na Ukrajině dopadne a kolik lidí se bude moci a chtít vrátit zpět, současná nejistota je však silně protiintegrační. Uprchlíci z Ukrajiny i český stát, školy či zaměstnavatelé potřebují jasnou perspektivu, za jakých podmínek bude možné přejít na jiný pobytový status a legálně a důstojně setrvat na území, až dočasná ochrana skončí.
- **Možnost správního uvážení při udělování dočasné ochrany** - Současná legislativní úprava neumožňuje žádné výjimky ze stanovených okruhů osob prcháících z Ukrajiny bez

nároku na dočasnou ochranu. Na to doplácí například rodiny, které se při útěku z Ukrajiny rozdělily, požádaly o dočasnou ochranu v různých státech a nyní nemají možnost sloučení. . Dále jde o LGBT páry, kdy partneři bez ukrajinského občanství mají možnost získat dočasnou ochranu jako blízcí rodinní příslušníci jen pokud jsou registrovaní partneři, přičemž však Ukrajina institut registrovaného partnerství nemá. Dalším příkladem jsou lidé, kteří v ČR pobývali již před počátkem ruské agrese a jejich pobytové oprávnění skončilo. Navrhujeme proto legislativní změnu, která by umožnila správné uvážení při udělování dočasné ochrany, a otevřela tak možnost získat ochranu s přihlédnutím ke konkrétní situaci žadatele, který na ni striktně dle práva nemá nárok.

III. Digitalizace řízení a řešení uprchlické vlny

Strategie počítá s využitím administrativních dat k analýze situace, což je vítané a dlouhodobě jsme k tomu státní orgány vybízeli. V oblasti dat je dále třeba:

- **Oblast bydlení** - Je třeba udržovat přehled o tom, kde uprchlíci bydlí a zda se zdržují na území. Je nutné rychle zjistit, kolik uprchlíků bydlí v krátkodobém ubytování a bude se muset přestěhovat. Dále je nutné zjišťovat informace o volných kapacitách bydlení, transparentně je sdílet zapojeným aktérům a vytvořit kontaktní místa na úrovni okresů či větších měst, kam se lidé, kteří ubytování ztratí, mohou obrátit.
- **Oblast zaměstnávání** - udržovat přehled o tom, v jaké sociálně-ekonomické situaci držitelé dočasné ochrany jsou (kolik osob je zaměstnáno a na jaký typ smlouvy, kolik je uchazečů o zaměstnání, kolik v dalších typech situace); u zaměstnaných osob je dále třeba sledovat jejich kvalifikaci, její soulad s vykonávanou profesí, a zhruba vědět, kolik osob by zde usilovalo o nostrifikaci vzdělání či rekvalifikaci (jako investice do dlouhodobého nebo trvalého pobytu). U specifických profesí (zdravotníci, pedagogové) je třeba mapovat aspirace uprchlíků (zda chtějí profesi vykonávat), kapacity aprobačních autorit a zájem zaměstnavatelů. Na tato data lze navazovat opatření pro zapojení na trh práce.
- **Oblast vzdělávání** - Zkoumání postojů a potřeb ukrajinských dětí a rodičů je nezbytnou součástí koordinace integrace a zvládnání výzev. Měla by být také mapována dynamická data o naplněnosti škol a dětských skupin a zkoumána dostupnost služeb - počty učitelů ČDJ, asistentů, dvojjazyčných asistentů a prostorových kapacit. Měl by být monitorován počet ukrajinských uprchlíků ve vzdělávacím systému, jejich regionální rozdělení, mobilita, školní úspěšnost, jazyková vybavenost atd.
- **Systematický sběr dat, jejich pravidelná aktualizace a dostupnost pro všechny relevantní aktéry** - Sběr dat musí být systematicky nastaven na úrovni státu, kraje i obcí. Všechny údaje je třeba pravidelně aktualizovat, analyzovat a dávat k dispozici zejména krajům, obcím, školám, expertům. Sdílení dat a analýz zatím chybí. Vznikají různé mapy, ty však využívají pouze někteří aktéři. Je zásadní sbírat a vyhodnocovat data se zřetelem na

znevýhodněné skupiny - zdravotně znevýhodněné, LGBT komunitu, seniory, Romy, oběti násilí atd.

- **Širší sběr a využití dat pro vyhodnocování integrace uprchlíků jako přínosu pro všechny** - Strategie říká, že data o uprchlících nemají sloužit jen konkrétní agendě (např. vyřízení dávky nebo registraci ubytování), ale mají být také podkladem pro vyhodnocování, jak se daří uprchlíky začleňovat do české společnosti. Potřebujeme proto zjišťovat, jak se daří podporovat české občany - ať skupiny ohrožené např. chudobou nebo sociálním vyloučením, tak i profesionály, kteří s uprchlíky pracují (zdravotníci, pedagogové, pracovníci v sociálních službách, apod).
- **Analýza dat o integraci uprchlíků jako příležitost pro celou oblast integrace cizinců** - Tlak na vyhodnocování dat o uprchlících v různých aspektech jejich života (pobyt, zaměstnání, školství, zdravotnictví) může vyústit v důkladnější zpracování administrativních dat, která by měla sloužit k vyhodnocování integrace všech skupin cizinců dlouhodobě pobývajících v ČR. Taková praxe dosud nebyla obvyklá, a tak mnoho aspektů integrace cizinců zůstávalo pro státní orgány neznámých.

IV. Ubytování a bydlení

- **Urychlená mobilizace dalších ubytovacích kapacit** - Oceňujeme snahu státu mobilizovat volné kapacity bydlení i to, že ČR v těchto úvahách bere ohled na své občany, kteří jsou ohroženi bytovou nouzí nebo kteří bydlí v suboptimálních podmínkách. Zvýšení počtu použitelných nájemních bytů by i jim mělo umožnit svou bytovou situaci zlepšit. V praxi ale vidíme, že volných kapacit je velmi málo a že potřebujeme mobilizovat další a motivovat občany, aby nabízeli nemovitosti, které sami nevyužívají. Musíme jednat rychle, protože ubytovací kapacity hotelů budou chtít majitelé v již nastávající letní sezóně využívat jinak. Ani solidární příspěvek domácnostem v případě celých bytů není v současné výši alternativou k tržnímu nájemnému (minimálně ve velkých městech) a není jasná vize po červnu 2022. To je znejišťující pro uprchlíky ubytované v soukromých bytech i pro jejich pronajímatele.
- **Transparentní systém sledování ubytovacích kapacit** - V oblasti ubytování stále není nastavený systém sledování ubytovacích kapacit, což je nezbytné k zajišťování emergentního i sekundárního ubytování. Ve strategii také chybí dlouhodobé sledování kvality a důstojnosti bydlení ukrajinských uprchlíků.
- **Bydlení pro každého a zvláštní ohled na zranitelné skupiny** - ČR musí zajistit emergentní bydlení pro každého příchozího, jak držitele, tak žadatele o dočasnou ochranu. Zvláštní důraz musí být kladen na zajištění ubytování pro zranitelné skupiny osob a musí být **jasné vymezení kompetencí - pro koho zajišťuje ubytování stát, kraje a obce**.
- **Vznik kontaktních míst pro hledání sekundárního ubytování** - V systému zcela chybí zajištění sekundárního bydlení pro případy ztráty bydlení či změny osobní situace. Musí být systémově zajištěný vznik kontaktních míst, kam se uprchlíci v případě ztráty bydlení mohou

obracet. V každém kraji by takových míst mělo být několik a musí disponovat přístupem k informacím o volných kapacitách.

V. Zaměstnání a integrace na trh práce

- **Dostatečné kapacity kurzů obecné i profesní češtiny** - Klíčová je navýšení kapacity kurzů češtiny, a to jak češtiny obecné, tak profesní, která je ze strany zaměstnavatelů poptávaná, ale dnes prakticky nedostupná.
- **Nulová tolerance neregulérního zaměstnání a pracovního vykořisťování** - Dlouhodobým problémem v oblasti integrace migrantů jsou neregulérní praktiky zaměstnavatelů, nedodržování zákoníku práce či pracovní vykořisťování. Mnozí uprchlíci budou svůj pobyt v ČR prožívat jako dočasný, nebudou si hledat dlouhodobou práci, ale spíše dočasnou brigádu, a tím budou neregulérními praktikami ohroženější. Víme proto zamýšlený registr zaměstnanců bez ohledu na typ pracovní smlouvy i plánované personální posílení Státního úřadu inspekce práce. Měla by vzniknout skutečně robustní kapacita, která by umožňovala kontrolovat pracovní podmínky migrantů a penalizovat neférové zaměstnavatele. ČR by měla jasně deklarovat i vynucovat nulovou toleranci k neregulérnímu zaměstnání a pracovnímu vykořisťování.
- **Podpora úřadů práce** - Vedle vytvoření nových míst na úřadech práce ke zvládnutí velkého objemu nové agendy by strategie měla počítat i s podporou a proškolením všech pracovníků ÚP, aby uměli kvalifikovaně pracovat s klienty-migranty/uprchlíky, např. využívat služeb tlumočnicků i interkulturních pracovníků.

VI .Školství

Příchod velkého množství dětí prchajících před válkou na Ukrajině představuje v kontextu českého školství a personálních, prostorových i kompetenčních kapacit bezprecedentní výzvu. Zároveň je však příležitostí zkvalitnit vzdělávání pro všechny děti s odlišným mateřským jazykem, jejichž počet v posledních letech setrvale narůstal. V dlouhodobém horizontu pak díky vzdělávání pedagogů a personálního posílení škol otevírá prostor pro kvalitativní posun českých škol. Vládní strategie sice nastiňuje realistický odhad současných kapacit a rozsahu výzvy, která před ČR stojí, ve vztahu k plánovaným opatřením je však v oblasti školství velmi nekonkrétní. Předkládáme proto následující doporučení:

- **Koordinace rezortů (MŠMT, MV, MPSV, MMR), krajů a zřizovatelů pro zvládnutí nedostatku kapacit** - Strategie správně poznamenává, že relokace ukrajinských uprchlíků by měly brát v potaz i kapacity školských zařízení. V některých oblastech však kapacity chybí, bude třeba je vybudovat a to bude nějaký čas trvat. Do té doby potřebujeme zajistit provizorní systém vzdělávání a navázané podpory s jasně vymezenými rolmi jednotlivých aktérů.

- **Podpora škol a pedagogických i nepedagogických pracovníků a pracovníc** - Školy budou potřebovat systémové navýšení personálních kapacit, nutných k hladké integraci příchozích do vzdělávacího procesu i kolektivu škol a tříd. Je nutné vytvořit pozice adaptačních či integračních koordinátorů, podporovat dvojjazyčné asistenty a asistenty pedagogů. Zejména třídní učitelé, ale i všichni ostatní pedagogičtí pracovníci by měli být vzděláváni v oblasti začleňování, práce s diverzitou a protipředsudečnosti či identifikace psychosociálních potřeb uprchlíků. Nezbytná je také podpora ve formě supervizí a intervizí. Pro zvládnutí tak velkého nárůstu žáků a studentů bude také nutné aktivně zapojit ukrajinské pedagogy, poskytnout jim intenzivní jazykovou podporu a zjednodušit uznání kvalifikací. Potřebná je dále i podpora pedagogicko-psychologických poraden a dostupnosti služeb sociálních pedagogů a psychologů, protože péče o psychickou pohodu dětí uprchlíků je klíčovou složkou jejich úspěšné integrace.
- **Intenzivní výuka češtiny jako druhého jazyka (ČDJ)** - Počet hodin výuky ČDJ by měl být zvýšen z 200 na 350 a intenzivní by měla být zejména v prvním půl roce, aby se ukrajinské děti mohly rychle integrovat do školského systému. Vítáme zásadní rozšíření počtu tzv. "určených škol pro výuku ČDJ", ale velmi důležitá je dostupnost podpory i mimo velká města. Podpořena by měla být každá škola, která uprchlíky vzdělává. Pozitivní zprávou je rozšíření systémové jazykové podpory v mateřských školách a její zavedení u středních škol. Děti, které si osvojí ČJ na komunikační úrovni, musí znalost dále rozvíjet (včetně akademického a odborného jazyka). Kapacity pro výuku ČDJ by proto měli navýšit studenti pedagogických fakult či dvojjazyční asistenti pedagoga. Všem učitelům ČDJ je nutné poskytnout metodickou podporu.
- **Vzdělávání v mateřském jazyce** - Děti se potřebují rozvíjet také v mateřském jazyce (zvláště u starších žáků a studentů) a posilovat svou identitu. Pro kognitivní rozvoj je vhodné poskytovat výuku ukrajištiny či ruštiny a u starších žáků by se mělo pokračovat ve výuce některých odborných předmětů v mateřském jazyce. Zapojení ukrajinských pedagogů bude pro tento cíl klíčové.
- **Předcházení školní neúspěšnosti** - Hodnocení kritérií pro postup do dalšího ročníku by mělo být dostatečně flexibilní, s ohledem na jiný obsah výuky (výuka češtiny, psychosociální podpora) či ukrajinské curriculum. Ukrajinským studentům je třeba umožnit středoškolské vzdělávání, a to i v případě nepřijetí na SŠ v prvních kolech přijímacího řízení. Nutná pro to bude koordinace kapacit a posilování oborů. Maturitní zkoušku z českého jazyka by mělo jít nahradit např. zkouškou z češtiny jako druhého jazyka (ČDJ).
- **Podpora volnočasových aktivit** - Integraci a socializaci je třeba podpořit také mimo školní prostředí. Vhodným nástrojem jsou dotační pobídky, ale také metodické vedení začleňování a práce s diverzitou.

VII. Sociální oblast

- **Přístup do standardního dávkového systému** - Vnímáme jako zásadní, aby příchozí měli přístup do standardního dávkového systému, a to jak dávek hmotné nouze, tak státní sociální podpory, pokud jim vznikne nárok. Je však nezbytné zajistit srozumitelnost celého systému, procesu, práv a povinností pro lidi s velmi malou znalostí českého jazyka a také podpořit digitalizaci celého dávkového systému. Je nutné posílit pracovníky úřadu práce z důvodu nárůstu agend, ale i jejich interkulturní kompetence.
- **Práce se zranitelnými skupinami** - Považujeme za zásadní, aby sociální služby pracovaly primárně s těmi osobami a zranitelnými skupinami z řad příchozích uprchlíků, které propadávají obecnou systémovou podporou nebo potřebují větší asistenci. V současné době organizace občanské společnosti často poskytují základní informační služby a asistenci, která by měla být poskytována ze strany státu a samospráv. Je nezbytné, aby na každém KACPU a případně na kontaktních místech pro Ukrajince (jejichž vznik navrhujeme, viz sekce Digitalizace a Ubytování) docházelo k mapování potřeb a zranitelností. U sociálního zabezpečení je nutné vypracovat dlouhodobou vizi podpory se zřetelem na překryv zdravotních a sociálních oblastí a zohlednit dopady opatření na zvláště zranitelné skupiny, jako jsou senioři.
- **Vzdělávání pracovníků sociálních služeb v oblasti práce s migranty a interkulturní otevřenosti** - Strategie nepočítá se vzděláváním pracovníků sociálních služeb (sociálních pracovníků, pracovníků v sociálních službách) v oblasti práce s migranty, ve zvyšování interkulturních kompetencí a ve využití tlumočnicků a interkulturních pracovníků při práci. Vzdělávání a posílení interkulturní otevřenosti je přitom vedle navýšení samotných kapacit služeb (které jsou na své hranici už nyní) klíčové pro to, aby migranti mohli služby využívat.

VIII. Zdravotní zajištění

- **Zdravotní pojištění dostupné pro všechny držitele i žadatele o dočasnou ochranu** - Měl by být zachován přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění pro všechny držitele dočasné ochrany a pro všechny žadatele po celou dobu trvání řízení o žádosti.
- **Mapování bariér a zamezení dvojímu standardu zdravotní péče** - Ministerstvo zdravotnictví by mělo důsledně mapovat kapacity zdravotnického systému (i s ohledem na jeho regionální dostupnost) a bariéry, s nimiž se ukrajinští uprchlíci i další cizinci v přístupu k péči setkávají. Mělo by systematicky postupovat tak, aby zamezilo objevujícímu se dvojímu standardu zdravotní péče, a to jak v oblasti samotné péče, tak v oblasti procesních postupů (např. registrace u praktického lékaře). Přístup ke zdravotní péči by měl reflektovat vládní ideu zacházení s ukrajinskými uprchlíky rovně a v dlouhodobé perspektivě.
- **Vstup ukrajinských lékařů do českého zdravotnictví** - Z dlouhodobé perspektivy zapojení ukrajinských lékařů a lékařek do českého zdravotnictví je třeba **revidovat systém**

aprobačních zkoušek. Ten je v současnosti bariérou vstupu zahraničních lékařů do českého zdravotnictví i navzdory jejich odpovídající kvalifikaci.

IX. Adaptace a integrace v ČR

- **Zlepšení metodického vedení krajů, obcí a dalších lokálních aktérů v oblasti integrace cizinců** - Dosud byla systémově uchopená integrace cizinců každodenní praxí pouze v některých velkých městech nebo vybraných lokalitách (v místě, kde sídlí například velký zaměstnavatel). Je potřeba motivovat další obce k vytvoření vlastní koncepce integrace cizinců (nejen ukrajinských) a k poskytování metodického vedení, podpory a konzultací v integraci cizinců ze strany ministerstva vnitra, neziskových organizací a krajských integračních center. V tomto ohledu doporučujeme využít již existující materiály (např. [Manuál lokální integrace](#) připravený SIMI), zasadit se o jejich rozšíření mezi samosprávy a vybudování informačního hubu ke sdílení dalších materiálů a dobré praxe.
- **Posílená role krajských center na podporu integrace cizinců (CPIC)** - Krajské CPICy by v horizontální koordinaci na krajské i lokální úrovni měly hrát významnou úlohu předáváním know-how, metodickým vedením a síťováním aktérů. Bude však potřeba, aby jejich kapacity byly významně posíleny, aby ony samy dostaly podporu a metodické vedení od ministerstva vnitra (zejména v regionech, kde CPICy dosud nebyly příliš aktivní a nestaly se etablovaným partnerem pro místní aktéry) a aby úžeji spolupracovaly s neziskovými organizacemi a čerpaly z jejich zkušeností.
- **Stabilní financování neziskových organizací** - Stát by měl zajistit stabilitu financování nestátních neziskových organizací pracujících s migranty, aby mohly dále rozvíjet a profesionalizovat poskytované služby (sociální a právní poradenství, terénní práce, jazykové kurzy či kurzy sociokulturní orientace) i komunikaci s cizinci a majoritou. Dále je třeba neziskové organizace personálně posílit (problémy cizinců, kteří v ČR pobývají, nezmizely, takže objem agendy se nyní zásadně navýšil).
- **Finanční podpora obcí a dalších místních aktérů** - vypsaní dotací a sdílení příkladů dobré praxe nestačí. Přináší totiž administrativní zátěž a nemotivuje obce dostatečně k zapojení do integrace. Obce by (např. od určitého procenta migrantů) měly mít finanční **prostředky na místního koordinátora**. Ten by měl na starosti reálné propojování aktérů, koordinaci služeb a využívání existujících zdrojů a ochoty. Tato koordinace je časově náročná činnost, která musí probíhat v místě, ale s dobrou provázaností na vyšší správní celky a s možností konzultací, plánování a koordinace se systémovými opatřeními.

X. Vnitřní bezpečnost

- **Systémové uchopení prevence kriminality** - Oceňujeme, že se strategie zaměřuje na ochranu uprchlíků jako zranitelných skupin a soustředí se na preventivní projekty posilující jejich orientaci a schopnost obrany proti kriminalitě. **Není však dlouhodobě udržitelné spoléhat se při práci s uprchlíky na dobrovolníky**, s čímž počítá strategie. Dobrovolníci sehráli zcela klíčovou úlohu ve zvládnutí první fáze příchodu uprchlíků, ale již jsou vyčerpaní a je třeba prevenci proti kriminalitě uchopit a podpořit systémově.
- **Podpora terénní práce** - K informování uprchlíků, i ostatních cizinců, a k prevenci proti kriminalitě i jejímu potírání je zcela klíčová terénní práce, zejména v ubytovnách a dalších místech, kde mohou vznikat problémy. S touto strategií v současnosti nepočítá a plán k rozvoji terénní práce a náklady na ni (podpora neziskových organizací, které mají v této oblasti expertizu, i policie ČR) by do strategie měly být dodány.

XI. Evropská a mezinárodní strategie

- **Diskuse o návaznosti na dočasnou ochranu** - Česká republika by neměla diskusi o společném evropském postoji k návaznosti na dočasnou ochranu nechávat až na švédské předsednictví, kdy vyprší doba současně schválené dočasné ochrany a Rada EU bude muset rozhodnout o jejím eventuálním prodloužení. Naopak by měla usilovat o hledání shody na tom, za jakých podmínek EU umožní ukrajinským uprchlíkům dlouhodobě setrvat a jak bude koordinovat pomoc Ukrajině a její obnovu. Zasazujeme se o otevření možnosti přechodu na jiný typ pobytu na národní úrovni bez vyčkávaní na evropskou rovinu, ale **harmonizace politik mezi členskými státy bude pro ČR jednoznačným přínosem a měla by se stát prioritou českého předsednictví**.

XII. Financování

- **Uvažování o investicích do integrace a adaptace ukrajinských uprchlíků jako o přínosu pro celou ČR** - Pokud umožníme uprchlíkům setrvat, budou posilou trhu práce a obohacím naši společnost. Ti, co odejdou, pokud o ně bude dobře postaráno, naopak mohou pomoci obnovit Ukrajinu. Stát by se proto počátečních nákladů neměl obávat a naopak by je měl chápat jako příležitost k posílení a zefektivnění státní správy (např. tlak na digitalizaci a zjednodušení byrokracie).
- **Dobře naplánované, systematické a dlouhodobě udržitelné financování integračních politik a programů** - Integrační programy v čase nenavazují, zbytečná administrativa projektů odrazuje potenciální řešitele, tématická koordinace mezi resorty je slabá, chybí vyhodnocování výstupů a výsledků financovaných programů a projektů. Investice do integrace ukrajinských uprchlíků by měly cílit na odstranění těchto deficitů.

XIII. Komunikace

- **Dedikovaný tým pro řízení strategické komunikace** - Je nezbytné nastavit řízenou strategickou komunikaci směrem k veřejnosti i příchozím. Přestože byla vytvořena pozice koordinátora strategické komunikace, dosud z jeho práce neexistují žádné výstupy. Je potřeba alokovat koordinátorovi nejen finanční zdroje, ale i dedikovaný tým profesionálů.
- **Kampaň vůči majoritní veřejnosti** - Stát by měl investovat do kampaně vůči majoritní veřejnosti, aby nedošlo k obratu v pozitivním náladám vůči příchozím uprchlíkům z Ukrajiny. Konsorcium spolu s agenturou Kontra připravilo komplexní komunikační strategii se dvěma hlavními cíli a několika kampaněmi. Hlavní narativ uvádí, že *vše, co děláme pro příchozí, děláme i pro sebe*, a rozvíjen je dál v jednotlivých kampaních (flexibilní trh práce, integrace dětí do vzdělávacího systému, oživení regionů atd.). Fundraising a domlouvání výroby kampaní právě probíhá. Synergie se státem, především tedy se zmocněncem pro dezinformace a strategickou komunikaci, je žádoucí a jedná se o ní. Otázka je, jak stát k nabídnuté spolupráci přistoupí.
- **Posílení informovanosti příchozích a zapojení ukrajinských organizací** - Existuje velké množství roztržitých informací, které nejsou dostatečně dostupné. Vznik informační strategie a využití různorodých kanálů je zásadní pro zvýšení informovanosti. Vládní strategie např. správně zmiňuje potřebu komunikace na lokální úrovni k oslovení ukrajinských uprchlíků, zcela ale pomíjí spolupráci s ukrajinskou ambasadou a ukrajinskými spolky a organizacemi, které jsou pro šíření informací do ukrajinské komunity zásadními partnery.

Kontaktní osoba:

Barbora Chrzová

+420 605 545 823

chrzova@migracnikonsorcium.cz

Konsorcium nevládních organizací
pracujících s migranty

Havlíčkovo náměstí 189/2, 130 00 Praha 3

www.migracnikonsorcium.cz